

آسیب‌های ماهواره در خانواده

حجت‌الاسلام والمسلمین مجید استادی*

اشاره

خانواده، کوچک‌ترین و مهم‌ترین نهاد جامعه بشری است که زیربنایی‌ترین و اولین نهاد هر اجتماعی را تشکیل می‌دهد. از آنجاکه افراد جامعه در خانواده پرورش می‌یابند، خانواده بیشترین تأثیر را در جامعه دارد. پس، جامعه‌ای سالم است که از خانواده‌هایی سالم برخوردار باشد. خانواده، کانون اصلی حفظ سنت‌ها، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است. انسان در خانواده، فرایند جامعه‌پذیری را می‌آموزد.^۱ تعاریف فوق، نشان‌دهنده اهمیت این بنیان کوچک اجتماعی و بیانگر تأثیر آن در تمامی شئون زندگی افراد، به‌ویژه فرزندان است. امروزه، با گسترش روزافزون شبکه‌های اطلاع‌رسانی، جهان وارد عصر تازه‌ای به نام «جامعه اطلاعاتی» شده است که شاخصه مهم آن، دسترسی آسان به اطلاعات و اهمیت یافتن زیاد اطلاعات در زندگی روزمره مردم است؛

* کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی، پژوهشگر سبک زندگی.

۱. باقر ساروخانی، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، ص ۶۰.

به‌گونه‌ای که موجب تغییراتی در ساختارهای جامعه، به‌خصوص خانواده شده است و همه جنبه‌های زندگی را تحت تأثیر قرار داده است.^۱

یکی از ابزارهای قدرتمند رسانه‌ای، ماهواره است. کشورهای قدرتمند، به‌ویژه آمریکا از این ابزار جهت تسریع در روند جهانی‌سازی و ایجاد نظم به‌اصطلاح نوین جهانی و در واقع آمریکایی‌سازی جهان استفاده کرده‌اند. برنامه‌ریزان شبکه‌های ماهواره با شناخت از تأثیرات فراوان رسانه‌های دیداری و شنیداری، در جهت از بین بردن فرهنگ‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای جوامع دیگر گام برمی‌دارند و درصدد تسلط فرهنگ آمریکایی که برگرفته از تفکر اومانیستی است، بر دیگر فرهنگ‌ها هستند. تحولات شبکه‌های ماهواره‌ای و ارسال و پخش آنها به اقصی نقاط جهان، تمهیدات لازم را برای راه‌اندازی آسان شبکه‌هایی با موضوعات مختلف و متنوع و به زبان‌های متفاوت پدید آورده است؛ چنان‌که طی دهه گذشته، شاهد رشد شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان با موضوعات متنوع و مختلفی هستیم که موجبات نگرانی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران این عرصه را در داخل کشور ایران، فراهم نموده است.^۲

بر اساس آخرین آمار وبگاه‌های مربوط به صنعت ماهواره، امروز حدود ۳۷۰ ماهواره در جهان فعالیت می‌کنند که این تعداد ماهواره، امواج حدود ۱۲۰۰۰ شبکه تلویزیونی را پشتیبانی می‌کنند. از بین این ۳۷۰ ماهواره، امواج حدود ۳۰ تا ۳۵ ماهواره آسمان کشورمان را پوشش می‌دهد. این تعداد ماهواره، حدود

۱. مجتبی فتحعلی‌زاده، «بررسی پیامدهای گسترش شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان بر هویت

فرهنگی خانواده»، فصلنامه علمی - تخصصی عملیات روانی، ش ۳۵، ص ۸.

۲. امید شکرانه، «آسیب‌شناسی ماهواره و تأثیر آن بر رفتار و سبک زندگی اسلامی خانواده»،

فصلنامه علمی - تخصصی پویا در علوم انسانی، ش ۳، ص ۵۴.

۳۰۰۰ شبکه آسمان ایران را تحت پوشش قرار داده است. این پوشش ماهواره‌ای، در حالی است که تعداد شبکه‌های فارسی‌زبان ماهواره‌ای نیز با سرعت زیادی در حال رشد است؛ برای مثال، نخستین شبکه فارسی‌زبان در سال ۱۳۷۵ تأسیس شد؛ در حالی که هم‌اکنون این تعداد به حدود ۴۵ شبکه رسیده است؛ یعنی به طور میانگین، هر سال سه شبکه به شبکه‌های فارسی‌زبان اضافه می‌شود.^۱

با توجه به تأثیرگذاری ماهواره در تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی، تحقیق حاضر پس از بررسی شیوه‌های تأثیرگذاری ماهواره، به پیامدهای برنامه‌ها و تبلیغات ماهواره بر زنان و خانواده می‌پردازد.

شیوه‌های تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای در تغییر هویت خانواده

برخی از شیوه‌های تأثیرگذاری شبکه‌های ماهواره‌ای عبارت‌اند از:

۱. هم‌ذات‌پنداری

یکی از اصول مهم در ساخت سریال‌ها، این است که بیننده با شخصیت‌های موردعلاقه‌اش، همانندسازی یا هم‌ذات‌پنداری کند. همانندسازی، یعنی تمایل به افزایش دادن احساس ارزشمند بودن از طریق متصل کردن خود به یک شخص، گروه و یا سازمانی که مهم محسوب می‌شوند. منظور از همانندسازی در فیلم و سریال، پذیرش و درونی‌سازی رفتار و اعمال شخصیت‌ها و سپس، رفتار کردن همانند آن شخصیت‌ها در دنیای واقعی است. در این هم‌ذات‌پنداری، فرض بر این است که بیننده، موجودی است که صرفاً به رفتارهای هنرپیشه یا قهرمانان پاسخ‌های انفعالی می‌دهد.

۱. خبر آنلاین، کد خبر: ۲۳۲۳۱، ۶ دی ۱۳۹۳.

۲. الگوگیری

بر طبق روش الگوگیری، وقتی ما رفتار یا عملی را در رسانه‌ها مشاهده می‌کنیم، با توجه به پیامدهایش همان رفتار یا حتی رفتاری شدیدتر را در همان زمینه انجام می‌دهیم. برای این کار، شرایط و لوازمی باید فراهم شود؛ یعنی الگوگیری طی مراحل انجام می‌گیرد. ابتدا باید به رفتار کسی که می‌خواهیم از او الگو بگیریم، توجه کنیم و در مرحله دوم، باید آن رفتار را در ذهن رمزگذاری و در حافظه ذخیره نماییم و سپس، در مراحل بعد انجام بدهیم.^۱

پیامدها

شبکه‌های ماهواره‌ای که طیف وسیعی از برنامه‌ها را برای مخاطبان خود پخش می‌کنند، اهداف خاصی را دنبال می‌نمایند. با توجه به تهاجم فرهنگی که در خصوص کشور ما وجود دارد، پخش برنامه‌ها و سریال‌های ماهواره‌ای، به‌ویژه شبکه‌های فارسی‌زبان، به دنبال تغییر در هنجارها و ارزش‌های پذیرفته‌شده در جامعه ما هستند که در ذیل به مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم.

۱. هویت‌پذیری

هویت‌بخشی به افراد اجتماع، یکی از کارکردهای اصلی رسانه، به‌خصوص تلویزیون است. تلویزیون که فراگیرترین رسانه در عصر حاضر است، می‌تواند نقش مهمی را در هویت‌بخشی و همچنین هویت‌زدایی ایفا کند. بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که یکی از آسیب‌های ماهواره، به‌عنوان یک رسانه مدرن، هویت‌شکنی است. رسانه‌ها، عامل ترویج ارزش‌های و ایده‌های نو و فاصله گرفتن از ارزش‌های سنتی در جامعه هستند. شبکه‌های ماهواره‌ای، یکی

۱. حسین امان‌لو، بشقاب‌های سمی، ص ۱۶۲.

از ابزارهای قدرتمند در زمینه انتقال ارزش‌های اجتماعی هستند؛ اما با توجه به اینکه ارزش‌ها و هنجارهایی که از طریق این شبکه‌ها ترویج می‌شوند، در جامعه غربی و بر اساس اصول و ارزش‌های فرهنگ غربی است، موجب تضاد فرهنگی و ارزشی در جامعه ما، خاصه در زنان ایرانی شده است و به تدریج باعث می‌شود که افراد هویت فرهنگی خود را از دست داده و به ارزش‌ها و هنجارهای ایرانی - اسلامی واگرا شوند. این حالت، موجب می‌شود تا مردم ارزش‌های فرهنگ غرب را بپذیرا شوند و تضاد فرهنگی دوگانه‌ای در جامعه پدید آید و افراد دچار بحران فرهنگی شوند.^۱

۲. الگودهی به خانواده‌ها

با توجه به تأثیرات فراوان تلویزیون بر مردم، شبکه‌های ماهواره‌ای قادرند با تغییر دادن احساس انسان نسبت به واقعیت، بر افکار و روان مخاطبان خود تأثیر گذارند و نوع دیدگاه و سلیقه‌ها و حتی توقعات مردم را نیز متحول سازند. شبکه‌های ماهواره‌ای، با برنامه‌ریزی هدف‌دار سعی می‌کنند با تأثیرگذاری بر افکار خانواده‌ها و برهم‌زدن آرامش خانواده‌ها، بسترهای ذهنی و فرهنگی تأمین منافع خود را فراهم نمایند.

زنان و دختران جوان با دیدن فیلم‌ها و سریال‌هایی که از شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان پخش می‌شوند، به واسطه حسّ هم‌ذات‌پنداری، به تقلید از نوع پوشش و آرایش هنرپیشگان این سریال‌ها پرداخته، در هرچه شبیه‌تر کردن خود با آنها بکوشند. شبکه‌های ماهواره‌ای، از طریق معرفی الگوهای ذهنی و عملی رفتار، شخصیت‌ها و سمبل‌هایی از برنامه‌های خویش را معرفی می‌نمایند و

۱. امید بهرامیان، «رابطه استفاده از شبکه‌های ماهواره‌های فارسی‌زبان و پابندی به هویت فرهنگی در زنان شهر تهران»، مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ش ۱، ص ۱۹۵.

سعی در درونی کردن این الگوها در بینندگان خود دارند؛ الگوهایی که با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه ما مطابقتی ندارند. بیشتر سریال‌ها و فیلم‌های پخش شده از شبکه‌های فارسی‌زبان، همانند فارسی‌وان، حاوی روابط نامتعارف و خارج از چارچوب خانواده است که بیننده به طور ناخودآگاه بعد از مدتی، وادار به همسان‌سازی زندگی واقعی خویش با شخصیت‌های برگرفته از فیلم‌ها می‌شود؛ مسائلی همچون: خیانت به همسر، افزایش سن ازدواج، بی‌تفاوتی به حریم خانواده و بی‌بندوباری فکری و فرهنگی در جامعه، نتایج بارزی از الگوپذیری از الگوهای غلط برنامه‌های ماهواره‌ای است.^۱

با توجه به اینکه نخستین پایه‌های تربیتی يك جامعه در خانواده شکل می‌گیرد، وقتی نخستین نهاد تربیتی جامعه دچار تحول شد، تبعات منفی بسیاری را با خود به همراه خواهد داشت. به همین جهت، در روایات به این امر توجه ویژه‌ای شده است؛ چنان‌که امام صادق علیه السلام فرموده:

«أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَى نَبِيِّ مِنْ أَنْبِيَائِهِ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ لَا تَلْبَسُوا لِبَاسَ أَعْدَائِي وَلَا تَطْعَمُوا طَعَامَ أَعْدَائِي وَلَا تَسْلُكُوا مَسَالِكَ أَعْدَائِي فَتَكُونُوا أَعْدَائِي كَمَا هُمْ أَعْدَائِي؛^۲ خداوند بزرگ به پیامبری از پیامبرانش وحی نمود که به مؤمنان بگو: لباس دشمنان مرا ننوشید، غذای آنان را نخورید و از راه آنان نروید (آنان را الگوی خود قرار ندهید) که در این صورت، از دشمنان من محسوب می‌شوید؛ همان‌طور که آنان دشمنان من هستند.»

۳. جابه‌جایی ارزش‌ها

شبکه‌های ماهواره‌ای، با ترویج ارزش‌های نادرست و نابهنجاری‌ها به جای

۱. معصومه محمدی سیف، «شبکه‌های ماهواره‌ای و تغییر در کارکردهای خانواده»، فصلنامه رسانه و خانواده، ش ۷، ص ۷۹.

۲. شیخ صدوق، علل الشرائع، ج ۲، ص ۳۴۸.

هنجارهای صحیح در جامعه، درصدد هستند تا هویت جدیدی را در مخاطبان خود نهادینه سازند تا از این طریق، ارزش‌های غلط و فاسد را جایگزین ارزش‌های اخلاقی کنند؛ چون زبان تصویر، قادر است به راحتی ارزش‌ها و هنجارهایی را در جامعه تضعیف یا تقویت نماید. تلویزیون می‌تواند بر قوانین حاکم در روابط بین انسان‌ها تأثیر گذاشته، آنها را تغییر دهد؛ بلکه می‌تواند نگرش انسان را به خود، دیگران و جهان تغییر دهد. با توجه به تأثیرات تلویزیون، شبکه‌های ماهواره‌ای از این ظرفیت جهت تغییر در ارزش‌ها و باورهای جامعه استفاده می‌نمایند و سعی در سمت‌وسو دادن مخاطبان خویش به ارزش‌ها و هنجارهای مورد نظرشان دارند. شبکه‌های ماهواره‌ای با ترویج فرهنگ برهنگی، مصرف‌گرایی، تجمل‌پرستی، ترویج روابط غیراخلاقی و امور دنیوی، می‌کوشند تا خانواده‌ها را از هویت ایرانی و اسلامی دور نمایند. در چنین فضایی، افراد متأثر از شبکه‌های ماهواره‌ای، به نمایاندن جذابیت‌های جنسی خود در جامعه می‌پردازند و افراد برای عقب‌نماندن از ارزش‌های القاشده توسط شبکه‌های ماهواره‌ای، به سوی برهنگی و سبک آرایش و پوشش لباس‌های خاص رفته، این رفتارها را در خود درونی می‌کنند و خویشان را در معرض نمایش قرار می‌دهند. زمانی که ارزش‌های متفاوتی مغایر با ارزش‌های دینی و اسلامی در جامعه رواج پیدا کند، رفتارهای نابهنجارانه از سوی مخاطبان پدیدار می‌شود و هنگامی که ارزش‌های حقیقی در خانواده تضعیف شود، پیوندهای عاطفی در میان اعضای خانواده نیز تضعیف می‌گردد.^۱

۴. ترویج خیانت

بسیاری از فیلم‌های پخش شده از شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان، مرتبط با

۱. معصومه محمدی سیف، «شبکه‌های ماهواره‌ای و تغییر در کارکردهای خانواده»، فصلنامه

مسائل خانواده است که در بلندمدت تأثیر بسیاری در نگرش مخاطبان عادی خود به مباحث اجتماعی خواهد داشت. یکی از انحرافات که امکان دارد در روابط زناشویی به وجود آید، رابطه جنسی خارج از چارچوب خانواده (خیانت زناشویی) است. با تحلیل فیلم‌های پخش شده در این شبکه‌ها درمی‌یابیم که گفتمان غالب در برنامه‌های این شبکه‌ها، خیانت است؛ چراکه در بیشتر فیلم‌های این شبکه‌ها، مثلث روابط دو مرد و یک زن یا دو زن و یک مرد دیده می‌شود.^۱

شبکه‌های ماهواره‌ای با ترویج و عادی‌سازی بی‌بندوباری، عفاف‌زدایی و از میان بردن نگاه عقیفانه مرد و زن در خانواده، میان زن و شوهر اختلاف ایجاد کرده و پایبندی و وفاداری آنان را به تعهدات زناشویی سست کرده، بر روابط خانوادگی و ساختار خانواده تأثیر مخرب می‌گذارد و اسباب فروپاشی آن را فراهم می‌سازد؛ درحالی‌که در آموزه‌های اسلامی، وفاداری، تعهد، گذشت و عشق، پایه‌های اصلی استحکام خانواده را شکل می‌دهند؛ چنان‌که قرآن کریم زن و مرد را به مثابه لباس و محافظ یکدیگر معرفی کرده است و می‌فرماید: «هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ»^۲ آنها لباس شما هستند و شما لباس آنها هستید (هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرند).»

از طرفی، توصیه اسلام به خانواده‌ها این است که تقوای الهی را در همه زمینه‌ها حفظ نمایند. خداوند متعال در این زمینه می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»^۳ ای کسانی که ایمان آورده‌اید!

۱. عبدالله بیچرانلویی، «کارکردهای شبکه‌های تلویزیونی در جنگ نرم»، رسانه، ش ۲، ص ۱۱۴.

۲. سوره بقره، آیه ۱۸۷.

۳. سوره تحریم، آیه ۶۰.

خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست، نگاهدارید. بر آن آتش، فرشتگانی گمارده شده‌اند که خشن و سخت‌گیرند و هرگز مخالفت فرمان الهی نمی‌کنند و دقیقاً دستورات او را اجرا می‌نمایند.»

برای آگاهی از مضرات و خطرات ماهواره و پی بردن به این حقیقت تلخ که برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای کانون خانواده را متلاشی می‌کند، به واقعه ذیل توجه کنید.

شخصی با مراجعه به دفتر روزنامه کیهان در شهرستان ایگودرز چنین نقل می‌کند:

«نزدیک به ۱۰ سال قبل ازدواج کردم و حاصل این ازدواج، دو فرزند است. سال گذشته تصمیم گرفتم که یک دستگاه ماهواره خریداری کنم؛ اما همسرم با این تصمیم به شدت مخالفت کرد تا اینکه بالأخره در پی اصرارهای مکرر و بدون توجه به نظری، اقدام به نصب ماهواره نمودم. پس از مدتی و با تماشای برنامه شبکه‌های مختلف، از کرده خود پشیمان شدم؛ اما چون این اقدام با اصرار خودم عملی شده بود، به روی خودم نیاوردم؛ تا اینکه پس از گذشت چندین ماه، متوجه شدم رفتارهای همسرم تغییر کرده و کمتر به انجام فرایض دینی اهمیت می‌دهد؛ به طوری که سریال‌های شبکه فارسی‌وان در رأس همه امور زندگی ما قرار گرفته بود.»

این فرد در ادامه افزود: «مزاحمت‌های تلفنی، ردوبدل پیام و بی‌توجهی همسرم به من و بچه‌ها و... باعث شد که پس از مدتی متوجه شوم همسرم با تقلید از سریال‌های شبکه فارسی‌وان با جوانی دوست شده است. در پی این رسوایی، دادخواست طلاق داده‌ام و همسرم نیز بی‌تفاوت نسبت به این موضوع، من و

بچه‌ها را رها کرده و به منزل پدرش در تهران رفته است.»^۱

۵. کاهش رضایت زناشویی

در سال‌های اخیر، شاهد افزایش روزافزون طلاق و به عبارتی نارضایتی زوجین و ازهم‌پاشیدن خانواده‌ها هستیم. یکی از عوامل مهم در این امر که بیش از ۵۰ درصد طلاق‌ها را شامل می‌شود، عدم رضایت از زندگی زناشویی است.^۲ رضایت زناشویی، حالتی است که طی آن، زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و باهم‌بودن احساس شادمانی و رضایت دارند.^۳

یکی از ابزارهای قدرتمند بر افکار و اندیشه زوجین، رسانه‌ها، از جمله شبکه‌های ماهواره‌ای هستند. یکی از دسترس‌ترین وسایل ارتباطی زنان جامعه ما، به خصوص زنان خانه‌دار، شبکه‌های ماهواره‌ای است. این شبکه‌ها، با پخش فیلم‌ها و سریال‌های مختلف و متنوع، درصدد هستند تا ارزش‌هایی متفاوت با فرهنگ ایرانی و اسلامی را ترویج کنند که حاصل آن، بروز کشمکش و نارضایتی در خانواده و روابط زوجین است که نتیجه‌اش عدم رضایت از زندگی زناشویی و در مواردی حتی طلاق می‌باشد.^۴

۶. تبلیغ مدهای ناهنجار

انسان‌ها با مرور زمان نیازمند تنوع و تحول در لباس و دیگر وسایل زندگی خود هستند؛ اما این تنوع‌طلبی، نباید به افراط‌گرایی در این زمینه منجر شود که خود،

۱. به نقل از: حسین امان‌لو، بشقاب‌های سمی، ص ۱۶۴ و ۱۶۵.

۲. داوود نعمتی انارکی و سمیرا خطیب‌زاده، «بررسی تأثیر سرمایه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای بر میزان رضایت‌مندی زنان در روابط زناشویی»، فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، شماره

۱۱، ص ۳۳.

۳. همان، ص ۴۰.

۴. همان، ص ۳۴.

یک آسیب اجتماعی است. امروزه، شاهد گرایش افراطی بخش قابل توجهی از جامعه، به خصوص زنان، به مقوله مد و مدگرایی هستیم. یکی از اهداف مهم دشمنان جوامع اسلامی، تغییر سبک زندگی و ایجاد دغدغه‌های واهی برای آنان است و برای رسیدن به این منظور، از برنامه‌های ماهواره‌ای، اینترنت و فضای مجازی استفاده می‌کنند.

شبکه‌های ماهواره‌ای، غالباً با سه شیوه جوانان و زنان را به سوی مدگرایی غربی سوق می‌دهند:

۱. شیوه اعتقادی: برای افرادی که نسبتاً مذهبی هستند. شبکه‌های ماهواره‌ای با ایجاد شبهه در اعتقادات اصیل اسلامی، سعی می‌کنند جوانان و زنان جوامع اسلامی را از هویت اصیل اسلامی خالی کنند و آنان را به سوی سطحی‌نگری در مبانی اعتقادی و دینی سوق دهند.

۲. شیوه فرهنگی و اخلاقی: برای کسانی که اعتقادات ضعیفی دارند. شبکه‌های ماهواره‌ای با ترویج بی‌بندوباری سعی در ترویج فردگرایی و منفعت‌گرایی شخصی دارند و تنها عامل انگیزه و رفتار انسان‌ها را لذت‌پرستی و شهوت‌رانی می‌دانند.

۳. شیوه سیاسی: که شامل عموم مردم می‌شود. سلطه سیاسی بر کشورها، هدف نهایی شبکه‌های ماهواره‌ای است و راه نفوذ قدرتمند سلطه سیاسی، سلطه فرهنگی است. این شبکه‌ها، با ترویج شبهات درباره نظام اسلامی و ناکارآمد جلوه دادن آن، در ایجاد دلسردی میان افراد جامعه تلاش می‌کنند. در چنین زمانی، وقتی زن یا جوانی از مبانی محکم مربوط به دین اسلام و همچنین نظام حکومت اسلامی برخوردار نباشد، به مسائلی همچون حجاب حساسیت نشان نمی‌دهد و در برابر نظام اسلامی که محدودیت‌هایی را برای بی‌حجابی و

بی‌عفتی قائل است، دشمنی می‌ورزد.^۱

۷. ترویج مصرف‌گرایی

مصرف، از آغاز پیدایش انسان روی کره زمین در زندگی او وجود داشته است؛ اما شکل امروزی مصرف، با ویژگی‌های خاصش که عنوان مصرف‌گرایی مدرن به خود گرفته، با گذشته بسیار متفاوت است.^۲ یکی از ریشه‌های مصرف‌گرایی مدرن را می‌توان انقلاب مصرف‌کنندگان («۱۶۰۰م تا ۱۷۵۰م») در انگلستان دانست. با پیشرفت‌هایی که در زمینه صنعت و فناوری و ارتقای جایگاه تولید صنعتی و همچنین کالاهای لوکس پدید آمد، به تدریج مردم به سوی کالاهایی این چنین گرایش پیدا کردند و این امر، به رشد مصرف و ایجاد مفهوم مصرف بیش از نیاز اصلی منجر شد.

با ترویج مصرف‌گرایی طی سال‌های گذشته، به خصوص در برهه‌ای که به سوی رونق اقتصادی گام برداشتیم، کشور ما به تدریج به سوی مصرف بیش از نیاز پیش رفت. برای تغییر در شیوه مصرف، رسانه‌ها، خاصه شبکه‌های ماهواره‌ای، با پخش تبلیغات و فیلم‌های خود، مردم را به طرف مصرف‌گرایی و کالاهای لوکس سوق می‌دهند.

در کشور ما دو جریان برای ترویج مصرف‌گرایی شکل گرفت: یکی در داخل به بهانه رونق اقتصادی، و جریان دیگر که از طریق رسانه‌های کشورهای غربی برای ایجاد عدم رضایت در مردم ایجاد شد. این دو جریان، به تغییر در شیوه مصرف و زندگی مردم ایران در طول سه دهه بعد از انقلاب اسلامی ایران شد. شتاب در مصرف‌گرایی که هر روز بخشی از جامعه ما را در برمی‌گیرد، تهدیدی

۱. مریم طباطبایی ندوشن، ره‌توشه راهیان نور؛ خواهران - سال ۱۳۹۵، ص ۱۰۷.

۲. عبدالرضا آتشین صدف، «ترویج مصرف‌گرایی» فصلنامه فرهنگی - اجتماعی طعم زندگی، ش ۵، ص ۵۶.

جدّی برای اقتصاد و از همه مهم‌تر فرهنگ جامعه ماست. با توجه به آنچه بیان شد، از عوامل مهم و زمینه‌ساز برای غارت منابع کشورهای کمتر توسعه‌یافته توسط قدرت‌های بزرگ اقتصادی، به‌خصوص آمریکا، ترویج نیازهای کاذب در بازار و ترویج مصرف‌گرایی است؛ تا از این طریق، قدرت نفوذ خود را در این کشورها افزایش دهند و در قالب استعمار نوین، کشورها را وابسته و در واقع، برده خود سازند.^۱

۱. «مصرف‌گرایی»، ماهنامه موعود، ش ۱۷۰، به نقل از: <http://mouood.org/mahdaviat/item>